
ER DER EN FÆLLES EUROPÆISK IDENTITET?

Til en fortællekonkurrence på torvet i en toscansk bjergby får lektor Mads Th. Haugsted et glimt af, hvad det europæiske projekt handler om: at diversitet er en styrke. Gennem historiens hårde skole har EU lært, at den nationalromantiske tanke om ét folk og én måde at tænke på fører til had, krige og modborgerskab.

Af Mads Th. Haugsted

* Jeg står på torvet i en lille toscansk bjergby: S. Pieve. Foran det gamle rådhus er opstillet et meget stort podie. Simultanoversætterten rømmer sig i de hovedtelefoner, der er delt ud til os udlændinge. Neden for podiet myldrer det med mennesker i alle farver, alle aldre, alle erhverv.

Efterhånden – selvfølgelig med den obligatoriske halve times forsinkelse – sker der noget: På podiet præsenteres fem finalister til den årlige konkurrence, som det lokale arkiv for autobiografi har afholdt igennem mange år. Hvem der vinder, og dermed får trykt sin beretning som bog, afsløres først næsten fire timer senere. Hver enkelt forfatter skal nemlig interviewes, en skuespiller læser uddrag op, og unge musikere akkompagnerer. Jeg hører beretningen om den gamle mand, der i sin ungdom sad fast i et baghold under krigen, beretningen om den italienske eventyrer, der bl.a. endte med at gøre en afrikansk prinsesse gravid engang i 50'erne, her er den hjertegribende brevveksling gennem 50 begivenhedsrige år mellem en ganske almindelig italiener og en lige så almindelig ungarener.

Det er en smuk oplevelse at være til stede og mærke den på én gang intense og sydlandsk konverserende, gestikulerende og helt igennem afslappede stemning. Jeg er til stede, fordi netop denne festival har en særlig international konferencedel, som er afslutningen på EU-projektet 'European Memories', jeg som DPU-medarbejder har initieret den danske del af i samspil med Marcella Milana (også DPU). 'European Memories' er overskriften på et fortælleprojekt, der blandt andet bygger på personlige beretninger, som europæiske borgere har fortalt til et digitalt arkiv til brug for forskere, undervisere og historieinteresserede mennesker.

Der er en helt særlig grund til at være til stede, for i morgen skal en dansker have overrakt et bevis på at have vundet den internationale autobiografiske fortællekonkurrence, som er en intereuropæisk udgave af samme grundidé: at udveksle personlige beretninger af et levet liv i en europæisk kontekst.

Nu får byens borgmester ordet. Det er ham, der skal overrække den lokale vinder beviset på, at beretningen vil blive trykt, udgivet – og læst i denne lille by og i Italien. Papirer blaftrer, og der bliver lidt mere stille på torvet.

Man kan altså sige, at den globale begivenhed indordner sig den lokale. Formelt set indskrives den danske European Memories sig som en del af et 'Grundtvig-projekt' under Lifelong Learning.

"Ordnningen er led i EU-Kommissionens strategi om livslang læring for alle i Europa, hvis mål bl.a. er, at alle borgere bør få mindst én 'faglig' oplevelse i et andet europæisk land," som Styrelsen for International Uddannelse skriver.

Der klappes; vinderen interviewes. Der er nu gået tre en halv time i knaldende sol og her og der i svalende skygge. Tager hovedtelefonerne af, oversætterten mumler videre. Jeg ser ud over folkelivet: Ville dette være muligt i Danmark? Er det, som det jo er intentionen, en måde at skabe regional, national og europæisk identitet på? Det fungerer i hvert fald her. Ubesværet, bevægende.

Italesættelsen af EU når af og til så voldsomme højder, at det kan være svært at se jorden for bare skyer. Se for eksempel de indledende artikler (TUE om EU's formål): "Unionens mål er at fremme freden, sine værdier og befolkningernes velfærd. Unionen giver borgerne et område med fri-

hed, sikkerhed og retfærdighed uden indre grænser, (...). Den fremmer økonomisk, social og territorial samhørighed og solidaritet mellem medlemsstaterne. Den respekterer medlemsstaternes rige kulturelle og sproglige mangfoldighed og sikrer, at den europæiske kulturarv beskyttes og udvikles.”

Det er imidlertid næppe dyder som frihed og social retfærdighed, den enkelte borger forbinder med det store EU-projekt, og helt fjernt bliver det, når her tales om enkeltstaternes kulturelle mangfoldighed og den ”europæiske kulturarv”. I bestemthed altså. For hvad er helt konkret den europæiske kultur? Giver det mening at tale om en bestemt fælles kulturarv for lande som for eksempel de to deltagende lande Bulgarien og Danmark. Oplever de enkelte borgere EU som et kultursikrende fællesskab? Jeg har mine tvivl. Mere realistisk er det nok at antage, at de enkelte borgere forestiller sig EU som en magtfuldt organisator af ”et indre marked” og ”en økonomisk og monetær union”.

Ganske vist står jeg med hovedtelefoner og får hele sceneriet akkompagneret af et lavmælt, hakkende engelsk med italiensk accent, ligesom mine catalonske, bulgarske, spanske, portugisiske og tyske kolleger, men jeg kan ikke lade være med at tænke på, om ikke globaliseringen for længst har overhalet denne udgave af det europæiske projekt? Vi har jo ført de indbyrdes krige, vi skulle, og har bygget et forholdsvist tolerant Europa på ruinerne. Det kan derimod knibe gevaldigt med forståelsen af andre ”fjernere” kulturer. Bygger vi med den slags projekter et værn mod de andre? Mig, dig, os og ”dem”?

På den anden side: Der er europæiske medborgere, som er født og opvokset lige ovre på den anden side af gaden, men som bestemt ikke er så velkomne, at det gør noget.

Der musiceres; borgmesteren kører væk. Der takkes endelig af på scenen. Næsten fire timer som medborger og medlever ved kulminationen af det lokale autobiografiske arbejde er til ende.

Den på alle måder varme begivenhed sætter tingene i relief: Situationen er vel den, at EU – eller bedre store dele af den europæiske befolkning – gennem historiens hårde skole har lært, at den nationalromantiske, grænsedragende tanke om ét folk, én måde at tænke på, én måde at se ud på, én måde at stemme på fører til ulykker, død, had, krige og modborgerskab. Og – som man også kan læse af de indsendte biografier fra de deltagende europæiske lande – at denne erkendelse har medført en europæisk identitet (ja, lad det bare stå i ental), som bygger på diversitet eller rettere accept af de enkelte lande og kulturers diversitet.

Man kan så håbe på, at projekter som disse kan medvirke til en dialog, og at ”vi” gennem disse begivenheder og biografier får vist, at diversitet er en styrke. Aktivt medborgerskab er en nødvendighed. Demokrati er et udtryk for accept af dette. Måske er der – trods de florumvundne og slørende indledende bemærkninger i EU-traktaten – alligevel også, eller måske netop derfor, brug for den del af EU, som er sat i verden for at befordre ”respekt (...) for medlemsstaternes rige kulturelle og sproglige mangfoldighed”.

På cafeen ved siden af mig diskuteres over espressoen. God ide: jeg sætter mig og studerer programmet for de kommende dage: Deltagelse i konference-workshoppen: ’Living Memory in Europe; narration and writing about oneself as a form of Active Citizenship in Europe’ og senere samme aften ’Premiazione del concorso, Raccontara L’Europa’. Premiazione af bl.a. danskeren Leif Dræby, der med sin velræsonnerende, menneskelige

“Var tyskerne onde?” spørger barnet sin min mor og tænker på alt det, som man havde læst og hørt om nazisternes forbrydelser. “Nogle var,” svarer hun. “De fleste var vel ikke. Men de gode lod de onde være onde.” Så peger hun ud over ruinerne. “Og de fik alle lov til at betale prisen.”

og velskrevne erindringshistorie fra sin barndom i 50’erne ’Nicht so böse’ på smukkeste vis illustrerer et andet fælles træk i de europæiske bidrag: det store i det små.

En beretning om en lille begivenhed, hvor han som dreng vrænger ad en etbenet tysk soldat, der venligt iagttager familien og faderen, som skifter hjul. ”Nicht so böse”, kommenterer soldaten venligt. Det er i Hamborg kort efter slutningen af krigen. Han er da fjenden ikke? Drengen må have sikkerhed: “Var tyskerne onde?” spørger barnet sin min mor og tænker på alt det, som man havde læst og hørt om nazisternes forbrydelser. “Nogle var,” svarer hun. “De fleste var vel ikke. Men de gode lod de onde være onde.” Så peger hun ud over ruinerne. “Og de fik alle lov til at betale prisen.”

Det var dengang. Men nu? Det er vanskeligt at formulere sig i absolutter om ”unionen”. EU er jo big business, florissante paragraffer, forholdsvist nydelige demokratier, men også mennesker med idealer, mennesker der har oplevet den totale europæiske splittelse og nu kæmper for en diversiv, demokratisk identitet. Det er store tværnationale projekter, som skrumper i realiseringens meget klare lys. Det er små begivenheder, der folder sig ud og tilsammen danner og uddanner til demokrati. Der er det store i det små. Det er afgrænsninger og positioneringer. Det er åbenhed og lydørhed og forståelse af, at markante forskelligheder ikke er en svaghed, men en kraft.

Det er blevet mørkt i Toscana nu, en sløv gadelampe oplyser det nærmeste landskab uden for hotellet. Nu fik jeg ikke skrevet om den antologi Eurobiographia 2 (Fortællinger af Europas indbyggere, fra dengang og i dag), som er udkommet. Eller om den mere videnskabelige del af projektet, nemlig hele forarbejdet til en fælles europæisk webportal med og om biografier; et stort digitalt arkiv. Det må blive, når jeg kommer hjem...

Læs mere:

www.europeanmemories.eu

MADS TH. HAUGSTED

Ph.d., lektor ved Institut for Didaktik, DPU, Aarhus Universitet. Mads Haugsted forsker blandt andet i tekstpædagogik, teaterpædagogik og mundtlig kommunikation. Sammen med sin kollega Marcella Milana er han tovholder på den danske del af EU-projektet ’European Memories’, som netop er afsluttet.

www.dpu.dk/om/mads